

УДК 368:338.43(477)

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V50(2025)-03

Боднар О. А., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0002-0152-4290

e-mail: bodnaroa@mnau.edu.ua

Іваненко Д. П., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний, м. Миколаїв, Україна

e-mail: denchik506732@gmail.com

Роль страхування у забезпеченні економічної безпеки агробізнесу України в умовах воєнного стану

Анотація. Досліджено роль страхування як інструменту забезпечення економічної безпеки аграрного сектору України в умовах воєнного стану. Розглянуто сутність економічної безпеки аграрного бізнесу. Виокремлено страхування як важливий механізм управління ризиками, що дозволяє зменшити фінансові втрати, забезпечити безперервність виробництва та зміцнити економічну стійкість підприємств. Проаналізовано основні види страхового захисту, релевантні для агросектору: страхування врожаю, майна, техніки та відповідальності. Проведено порівняльний аналіз розвитку агрострахування в Україні та провідних країнах світу. Виявлено проблеми, пов'язані з низькою доступністю страхових продуктів для малих і середніх виробників, відсутністю покриття воєнних ризиків, браком довіри до страховиків та недостатньою участю держави.

Обґрунтовано необхідність створення державного гарантійного фонду, запровадження системи перестрахування, цифровізації страхових процесів і міжнародної технічної підтримки. Висвітлено перспективи подальших досліджень у напрямках розробки воєнно-адаптованих страхових продуктів, оцінки ефективності державних механізмів підтримки та формування цифрової інфраструктури агрострахування.

Ключові слова: агробізнес; воєнний стан; управління ризиками; агрострахування; державна підтримка; стійкість сільського господарства.

Olena Bodnar, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

Denys Ivanenko, candidate for a higher education degree, Accounting and Finance Faculty, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

The Role of Insurance in Ensuring the Economic Security of Ukrainian Agribusiness in the Conditions of Martial Law

Abstract. Introduction. During the period of armed conflict engulfing a significant part of Ukraine, the agricultural sector is facing unprecedented challenges posing serious threats to the economic security of agricultural businesses. The stability of agricultural enterprises has been undermined by the destruction of agricultural machinery and landmines in cultivated areas, as well as by the disruption of supply chains and limited access to markets. In this context, insurance becomes particularly important as a risk management tool that can mitigate financial losses, ensure production continuity, and enhance the economic resilience of agribusiness entities.

This study aims to analyze the role of insurance in ensuring the economic security of Ukrainian agribusinesses during armed conflict and to identify ways to improve the effectiveness of insurance mechanisms.

Results. The concept of economic security in agribusiness was examined, and insurance was considered a key instrument for safeguarding economic stability in the agricultural sector. The study outlined relevant types of insurance, including crop, property, machinery and liability insurance, and conducted a comparative analysis of agricultural insurance indicators in Ukraine and other countries. Features of agribusiness insurance under martial law were identified, with particular attention given to coverage challenges in regions affected by destruction or temporary occupation and limited access to insurance products for small and medium-sized agricultural producers. The study also presented development prospects for agricultural insurance as a factor in enhancing economic security.

Conclusions. The study emphasizes the need for stronger state involvement in developing an agricultural insurance system that includes compensation mechanisms, premium subsidies, and reinsurance programs supported by international partners. It highlights the prospects for developing the agricultural insurance market and its impact on the economic security of agribusinesses and the country as a whole. The study substantiates that an effective agricultural insurance system can be a key factor in post-war recovery, sustainable agricultural development, and strengthening the economic security of agribusiness.

Keywords: agribusiness; martial law; risk management; agricultural insurance; state support; agricultural resilience

¹Стаття надійшла до редакції: 25.04.2025

Received: 25 April 2025

JEL Classification: E69; D20, D81; G22; J28.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної збройної агресії проти України аграрний сектор, що є одним із ключових стовпів національної економіки, опинився перед безпрецедентними викликами та загрозами. Руйнування сільськогосподарських угідь, знищення техніки, замінування полів, порушення логістичних ланцюгів та дефіцит кваліфікованої робочої сили створили серйозні ризики для стабільного функціонування агробізнесу. Ці проблеми ставлять під загрозу продовольчу безпеку країни, валютні надходження і зайнятість у сільських регіонах. Водночас, відсутність належних механізмів економічного захисту підсилює фінансову нестабільність аграрних підприємств. Тому гостро постає питання впровадження ефективних інструментів, серед яких страхування відіграє ключову роль, забезпечуючи компенсацію збитків, зниження рівня невизначеності та підтримку фінансової стійкості агросектору.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В Україні аграрне страхування залишається фрагментарно впровадженим, попри свою стратегічну важливість. Як зазначає С.В. Бровко [2], ринок агрострахування стикається з правовою невизначеністю, відсутністю перестраховальної інфраструктури та обмеженою державною підтримкою. Дослідження Х.А. Григор'єва [5] вказують, що існуюча система агропротекційного страхування не відповідає викликам воєнного часу. За даними О.І. Панченка та А.В. Шоломія [10], субсидовані страхові програми можуть суттєво знизити ризики для малих і середніх фермерів.

Теоретичний внесок у розуміння ролі страхування в економічній безпеці зробили В.М. Андрієнко та Р.В. Коробко [1], доводячи вплив розвитку страхового ринку на стабільність ключових галузей. А.І. Васильєв і В.В. Галенко [3] підкреслюють необхідність законодавчих змін і цільових страхових програм для посилення фінансової безпеки агропідприємств у воєнних умовах.

Пристемський О.С. та Сакун А.Ж. [11] відзначають, що сучасні виклики вимагають перегляду ролі страхування не тільки як інструменту захисту від стихійних лих, а й як складової стратегічної стабільності економіки. Водночас регіональна нерівномірність розвитку агрострахування, про що зазначають Л.В. Чвортко, О.В. Винницька і Т.М. Корнієнко [16], ускладнює формування єдиної системи страхового покриття по країні.

Зоря О.І., Зоря С.М. та Мауер Д.П. [6] наголошують на інтеграції аграрного страхування в систему національної продовольчої та економічної безпеки, вбачаючи в ньому основу ризик-орієнтованого управління сектором, що перебуває під постійним тиском зовнішніх загроз. Г.В. Клеріні [7] вказує на необхідність оновлення правових механізмів

страхування з урахуванням міжнародних стандартів і воєнних реалій.

Аналіз сучасних наукових досліджень і публікацій свідчить про те, що аграрне страхування в Україні має важливе стратегічне значення для забезпечення економічної безпеки і стабільності агросектору, особливо в умовах воєнного часу. Однак існують суттєві проблеми – правова невизначеність, недостатній рівень державної підтримки, відсутність розвиненої перестраховальної інфраструктури та регіональні диспропорції. Ефективне впровадження страхування вимагає комплексного підходу, що включає законодавчі зміни, державно-приватне партнерство та інтеграцію міжнародного досвіду. Врахування зазначених аспектів є фундаментом подальшого розвитку аграрного страхування і підвищення його ролі у системі економічної безпеки країни.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є визначення ролі страхування у забезпеченні економічної безпеки українського агробізнесу під час збройного конфлікту, а також визначення шляхів підвищення ефективності страхових механізмів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2025 році ключовими загрозами для економічної безпеки України, як і в попередні роки з початку повномасштабної війни, залишаються наслідки воєнного впливу на економіку. Вони проявляються в масштабному знищенні виробничих потужностей та інфраструктури, обмеженні господарської діяльності в районах бойових дій, а також у постійній загрозі ракетних та дронів атак по всій території країни. Ситуацію ускладнює нестача кваліфікованої робочої сили та загроза посилення основних макроекономічних дисбалансів, що підвищує ймовірність нестабільності. Невизначеність щодо масштабів руйнувань і відсутність ефективних механізмів їх компенсації перешкоджають реалістичній оцінці можливостей економічного відновлення, утримуючи країну в стані стратегічної невизначеності. Це не лише ускладнює планування процесу відбудови, а й підвищує ризик затяжної економічної дестабілізації, оскільки без чітких фінансових та ресурсних гарантій повноцінне відновлення ключових секторів економіки залишається малоімовірним.

Особливо вразливим у цій ситуації є аграрний сектор, який традиційно відіграє важливу роль в економіці України. Проблеми економічної безпеки агробізнесу пов'язані із мінуванням сільськогосподарських угідь, пошкодженням логістичної інфраструктури, обмеженням доступом до ринків збуту, а також із зростанням собівартості виробництва через подорожчання пального, добрив та засобів захисту рослин. До того ж, нестабільність у фінансовому секторі та зменшення обсягів

кредитування аграріїв ускладнюють ведення бізнесу та знижують інвестиційну привабливість галузі. Все це створює додаткові ризики для продовольчої безпеки країни та стабільності експортних надходжень.

В аграрному секторі економічна безпека повинна розглядатися інтегрально, охоплюючи не лише внутрішньогосподарські аспекти, але й соціально-

політичні, екологічні, демографічні та технологічні фактори впливу [15]. Такий підхід дозволяє сформулювати цілісне бачення економічної стійкості аграрних підприємств і забезпечити їх адаптивність до багатовекторних викликів. Загалом, економічну безпеку можна розподілити на кілька основних блоків, які утворюють цілісну структуру (табл. 1).

Таблиця 1 Структурні компоненти економічної безпеки агробізнесу

Складова	Зміст
Інституційна підтримка	Наявність ефективної державної політики та нормативно-правової бази, що сприяє розвитку агробізнесу.
Фінансова безпека	Забезпечення ліквідності, платоспроможності та фінансової стабільності підприємства у коротко- й довгостроковій перспективі.
Інвестиційна безпека	Спроможність залучати та ефективно використовувати внутрішні й зовнішні інвестиції в умовах ризику.
Ресурсна безпека	Стабільний доступ до виробничих ресурсів – землі, води, добрив, пального, техніки, трудових ресурсів без критичної залежності від зовнішніх постачальників
Маркетингова безпека	Здатність реалізовувати продукцію на вигідних ринках, захист від демпінгу та цінових коливань.
Інноваційна безпека	Здатність підприємства швидко реагувати на зміни в економічному, політичному та природному середовищі. Готовність до впровадження новітніх технологій та адаптація до цифровізації сільського господарства.

Джерело: складено з використанням [9; 15]

Отже, економічна безпека агробізнесу – це стан захищеності аграрних підприємств від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування, поступальний розвиток і здатність до самовідновлення в умовах підвищеної нестабільності. У контексті сучасних викликів, пов'язаних з війною, значення економічної безпеки суттєво зростає,

оскільки вона стає ключовою умовою збереження аграрного потенціалу країни.

Страхування сільськогосподарської продукції виступає вагомим інструментом мінімізації наслідків несприятливих подій та зовнішніх чинників, що негативно впливають на результати діяльності аграрного сектору, виконуючи низку важливих функцій (рис. 1).

Рисунок 1 - Функції агрострахування

Джерело: складено з використанням [8]

З метою кращого розуміння стану розвитку агрострахування в Україні доцільним є порівняння основних показників і практик страхового захисту аграрного сектору в різних країнах світу. Це дозволяє оцінити рівень залученості сільськогосподарських

виробників до страхових програм, характер державної підтримки, а також типові ризики, що покриваються відповідно до національних політик. У таблиці 2 представлено порівняльний аналіз агрострахування в Україні та окремих зарубіжних країнах, які мають

розвинену аграрну галузь і сформовану систему страхового захисту.

Таблиця 2 Географічна структура зовнішньої торгівлі України у 2024 р.

Країна	Частка застрахованих агровиробників (%)	Державна підтримка страхування	Основні ризики, що покриваються
Україна	5%	Є, але обмежена	Погодні ризики, захворювання тварин
США	90%	Висока	Стихійні лиха, неврожай, падіння цін
Франція	65%	Є	Град, посуха, мороз, надлишок опадів
Канада	70%	Є	Природні катастрофи, індексні коливання
Німеччина	45%	Часткова	Кліматичні ризики, техногенні катастрофи

Джерело: розроблено авторами на основі відкритих статистичних даних FAO, OECD та Держстату України

Відповідно наведених даних (табл. 2) можемо відмітити суттєву різницю в рівні розвитку агрострахування між Україною та провідними країнами світу. Як бачимо, в Україні застраховано лише близько 5% агровиробників, що є критично низьким показником порівняно з такими державами, як США (90%), Канада (70%) чи Франція (65%). Це вказує на слабе охоплення аграрного сектору страховими механізмами, що робить українських сільськогосподарських виробників особливо вразливими до непередбачуваних ризиків – погодних, економічних або техногенних.

У міжнародній практиці агрострахування є важливим елементом підтримки сільськогосподарського виробництва. Наприклад, у США федеральна програма страхування сільськогосподарських культур забезпечує страхове покриття для більшості фермерів, що сприяє стабільності аграрного сектору. В Іспанії система агрострахування підтримується державою, однак провідну роль відіграють приватні страхові компанії. Аналогічна ситуація і в Туреччині, де державна участь обмежена [8].

Канада має одну з найрозвиненіших моделей агрострахування, засновану на партнерстві федерального та провінційних урядів. Основні програми — AgriInsurance (страхування врожаю, субсидування до 60% вартості) та AgriStability (компенсація втрат доходу понад 30% порівняно з середнім за 5 років). Проте доступ до програм відрізняється залежно від регіону та розміру господарства [18]. У Франції застосовується комбінована модель: держава покриває до 65% вартості премій для страхування врожаю від погодних ризиків. З 2023 року впроваджено багаторівневу систему управління ризиками, а Фонд ризиків сільського господарства (FNGRA) компенсує втрати навіть незастрахованим. Проте у 2020 році лише 13,3% господарств були застраховані. Для стимулювання участі у 2022 році запроваджено трирівневу систему покриття [19].

У Німеччині агрострахування має переважно комерційний характер. Держава надає податкові пільги на страхові внески, підтримує індексне страхування (наприклад, за рівнем опадів). Після

кліматичних криз 2018–2019 років посилено державне співфінансування [17]. В Італії діє обов'язкове агрострахування з державною компенсацією до 65%. Система охоплює ризики від погодних явищ до зниження якості продукції. Договори укладають як через страхові компанії, так і через кооперативи. Важливу роль відіграє ISMEA – державна установа, що адмініструє пільгові програми.

В Аргентині агрострахування переважно приватне й охоплює великі підприємства (головно ризики граду і посухи). Державні ініціативи щодо субсидування малих фермерів поки не набули поширення через обмежені ресурси.

У Японії з 1947 року діє обов'язкова державна програма страхування сільгосппродукції. Вона покриває втрати від катастроф, хвороб і шкідників. Фінансування здійснюється спільно фермерами, місцевими та центральними органами влади. Важливим елементом є страхові кооперативи, що підвищують довіру і доступність системи. У Китаї агрострахування розглядається як інструмент продовольчої безпеки. Держава субсидує до 80% премій за страхування ключових культур та тварин. Систему адмініструють урядові та державні страхові компанії, зокрема PICC. Останнім часом активно впроваджується індексне страхування на базі супутникових даних.

Таким чином, міжнародний досвід демонструє широкий спектр моделей агрострахування – від обов'язкових державних програм до добровільного страхування з підтримкою або участю приватного сектору. Найефективніші системи базуються на державно-приватному партнерстві, субсидуванні страхових премій, адаптивності до ризиків і залученні сучасних технологій.

Аграрний сектор України у сучасних умовах зазнає безпрецедентних викликів, пов'язаних із військовою агресією Російської Федерації. Наслідками є: окупація аграрних територій, руйнування інфраструктури, унеможливлення посівних і збиральних робіт, пожежі через обстріли полів і складів, загибель тварин і знищення посівів.

Кліматичні зміни, які останніми роками мають дедалі непередбачуваніший характер, обумовлюють нагальну потребу в ефективній системі

агросстрахування, яка б сприяла сталому розвитку аграрного сектору. У зв'язку з цим важливим чинником є впровадження дієвих механізмів державної підтримки. В той самий час, агросстрахування поки що займає незначне місце в загальній системі страхування. На практиці агровиробники здебільшого надають перевагу страхуванню техніки, ніж безпосередньо продукції, що особливо актуально в умовах сучасних воєнних викликів.

Низька частка застрахованих агровиробників в Україні пов'язана з обмеженою державною підтримкою, низькою довірою до страхових компаній, браком обізнаності серед аграріїв та відсутністю належних фінансових стимулів. У той час як у США, Канаді та країнах ЄС державна підтримка агросстрахування носить системний і фінансово масштабний характер, українське законодавство хоч і передбачає компенсацію до 60% страхового платежу, але механізм її реалізації залишається обмеженим, особливо в умовах воєнного стану. Крім того, спектр ризиків, що покриваються страховими договорами в Україні, також є вузьким – переважно це погодні явища й епізоотії. У розвинених країнах спектр страхового покриття набагато ширший і охоплює не лише стихійні лиха, а й економічні ризики, такі як падіння цін чи індексні коливання, що додатково зміцнює економічну безпеку агровиробника.

У 2021-2022 роках в Україні були закладені правові основи функціонування системи страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Зокрема, Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [13]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції» №1342 [12].

Згідно з цими нормативно-правовими актами, державна підтримка полягає у наданні сільськогосподарським товаровиробникам бюджетного відшкодування частини витрат на страхові платежі (страхові премії), нараховані за договорами страхування з державною підтримкою. Компенсація можлива у разі настання страхового випадку, який передбачено як у договорі, так і у відповідному законі. Обсяг компенсації може сягати до 60% вартості страхового платежу. У межах чинного законодавства страхування сільськогосподарської продукції поділяється на два основні види: страхування сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень; страхування сільськогосподарських тварин.

У випадку страхування рослинництва страховими випадками визнаються загибель або пошкодження посівів, втрата врожаю, недобір продукції, загибель бджолиних родин, а також відхилення індексних показників (наприклад, кількості опадів або середньої температури). Для тваринництва – це загибель,

захворювання, вимушений забій або травматичні пошкодження тварин.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 було введено воєнний стан. Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [14], це особливий правовий режим, що передбачає можливість обмеження прав і свобод, а також розширення повноважень державних інституцій задля забезпечення національної безпеки. У цьому контексті виникає важливе питання щодо дії страхових договорів під час воєнного стану. Згідно з офіційною позицією Торгово-промислової палати України (лист від 28.02.2022), форс-мажорні обставини, спричинені війною, можуть бути визнані обґрунтованими підставами для звільнення сторін від відповідальності лише за наявності прямого зв'язку між неможливістю виконання зобов'язань і впливом таких обставин. Відтак, сам факт запровадження воєнного стану не є підставою для відмови у страхових виплатах [4].

Особливу увагу необхідно звернути на проблеми страхового покриття у регіонах, що зазнали руйнувань або тимчасової окупації, а також обмеженість доступу до страхових продуктів для малих і середніх сільськогосподарських виробників. Ці аспекти мають системний характер і суттєво впливають на ефективність функціонування системи агросстрахування як інструменту забезпечення економічної безпеки агробізнесу.

Насамперед, у регіонах, які перебували під тимчасовою окупацією або зазнали значних руйнувань унаслідок бойових дій, порушена як фізична інфраструктура, так і інституційні механізми, необхідні для укладання та виконання договорів страхування. Страхові компанії, у свою чергу, демонструють обмежену готовність до роботи в зонах підвищеного ризику, що призводить до фактичного виключення таких регіонів із страхового поля. Ситуацію ускладнює відсутність актуальної інформації про стан застрахованих активів, що унеможливорює об'єктивну оцінку збитків, а також підвищує транзакційні витрати для страхових установ.

Більше того, в умовах воєнного стану страхові компанії часто посиляються на наявність форс-мажорних обставин, зокрема збройної агресії, як підставу для відмови у виплаті страхового відшкодування. Хоча законодавство (зокрема, Закон України «Про страхування» та відповідні положення Цивільного кодексу України) не передбачає автоматичного звільнення страховика від зобов'язань лише через воєнний стан, на практиці доведення причинно-наслідкового зв'язку між подією та форс-мажором залишається складним і тривалим процесом. Це додатково підриває довіру сільгоспвиробників до інституту страхування.

Окремо слід розглянути обмеженість доступу до страхових послуг для малих і середніх сільськогосподарських виробників, які становлять значну частину аграрного сектору України. Їхня

неспроможність залучити страхові послуги обумовлена кількома чинниками:

1. Фінансова недоступність страхових продуктів. Через низький рівень прибутковості, відсутність достатньої ліквідності та обмежений доступ до кредитування, дрібні агровиробники не мають змоги покривати вартість страхових премій без державної компенсації.

2. Брак адаптованих страхових продуктів. Переважна більшість наявних страхових програм орієнтована на великі агрохолдинги з високим рівнем стандартизації виробництва та чітким документальним обігом. Натомість, малі господарства часто ведуть діяльність на основі спрощеної бухгалтерії, що ускладнює оцінку ризиків та розмірів страхового покриття.

3. Низький рівень фінансової грамотності та страхової культури. Багато малих фермерів не мають достатнього розуміння щодо механізмів агрострахування, переваг та процедур оформлення страхових договорів. Відсутність системної просвітницької роботи з боку держави або професійних об'єднань ще більше поглиблює цю проблему.

4. Інституційна слабкість державної підтримки. Хоча в Україні діє Закон «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною

підтримкою» [13], обсяги бюджетного фінансування є обмеженими, а процедури отримання компенсацій часто супроводжуються надмірною бюрократією та часовими витратами, що робить цей механізм малоефективним для невеликих виробників.

Таким чином, проблеми страхового покриття у регіонах, що зазнали руйнувань або перебувають під впливом воєнних дій, а також обмежені можливості малих і середніх агровиробників щодо участі у програмах агрострахування створюють системні загрози для стійкості аграрного сектору.

У повоєнний період розвиток страхування агробізнесу необхідно розглядати як інструмент підвищення рівня економічної безпеки аграрного сектору України. З огляду на масштабні руйнування інфраструктури, втрату сільськогосподарських угідь, мінування територій, загибель худоби та техніки, аграрний бізнес зазнав безпрецедентних збитків. У таких умовах ефективно функціонуюча система агрострахування здатна не лише мінімізувати ризики майбутньої господарської діяльності, але й сприяти відновленню аграрного потенціалу, створенню передбачуваного економічного середовища та залученню інвестицій. У таблиці 3 наведено основні кроки розвитку страхування агробізнесу у повоєнній Україні.

Таблиця 3 Основні перспективи розвитку страхування агробізнесу у повоєнний період

Напрямок	Сутність перспективи	Очікуваний ефект
Державна підтримка	Розширення програм субсидування, створення стабілізаційного фонду, нормативне регулювання	Зростання охоплення страховими програмами, підвищення довіри до системи агрострахування
Індексне страхування	Впровадження індексів (погодних, урожайних, супутникових) як бази для страхових виплат	Спрощення процедур оцінки збитків, оперативність виплат, зменшення людського фактора
Цифровізація	Використання геоінформаційних систем, супутникових даних, онлайн-укладання договорів	Прозорість, доступність для дрібних агровиробників, зниження адміністративних витрат
Міжнародна підтримка	Співпраця зі Світовим банком, ЄБРР, FAO у впровадженні пілотних та довгострокових проектів	Залучення досвіду, фінансів, технологій, формування надійної інституційної бази
Підтримка малих фермерів	Розробка доступних продуктів для дрібних виробників, спрощені процедури, мікροстрахування	Зменшення нерівності доступу до страхового захисту, посилення стійкості локальних агросистем
Регулювання ринку	Посилення нагляду, прозорість тарифів, єдині вимоги до страхових продуктів, механізми врегулювання спорів	Захист інтересів аграріїв, підвищення стабільності страхового ринку

Джерело: складено авторами з використанням [8; 10; 20].

Розглянемо наведені напрями детальніше. Однією з провідних перспектив розвитку агрострахування є розширення державних програм підтримки. Це включає субсидування страхових премій, створення стабілізаційного фонду для відшкодування збитків у разі катастрофічних подій та впровадження обов'язкового страхування для певних категорій ризиків. Аналіз міжнародного досвіду свідчить про те, що саме активна участь держави дозволяє підвищити

рівень довіри до страхових механізмів. Наприклад, у США держава компенсує до 60% вартості страхового полісу, що робить агрострахування привабливим для фермерів та підвищує охоплення страхуванням до 90% площ сільськогосподарських угідь.

Ще одним перспективним напрямом є розвиток індексного страхування, зокрема на основі погодних або врожайних індексів. Такий підхід дозволяє оперативно оцінювати ризики, спрощує процедуру

виплат і зменшує адміністративні витрати. В умовах, коли фізичний доступ до постраждалих територій може бути ускладненим, індексне страхування може стати ефективним інструментом страхового захисту.

Крім того, важливим чинником є розвиток цифрових технологій в агрострахуванні. Використання супутникового моніторингу, геоінформаційних систем, автоматизованих платформ для укладання договорів і подання заявок на відшкодування значно підвищує прозорість, швидкість та зручність страхових операцій. Це особливо актуально для малих та середніх аграріїв, які внаслідок обмежених ресурсів не мають змоги залучати експертів для традиційної оцінки збитків.

Варто також відзначити зростаючу роль міжнародних партнерів та фінансових інституцій у розвитку аграрного страхування в Україні. Після завершення воєнних дій очікується активізація співпраці з такими організаціями, як Світовий банк, ЄБРР, FAO, які вже реалізують пілотні проекти із впровадження системи агрострахування. Їхній досвід, технічна допомога та фінансова підтримка можуть стати каталізатором для формування ефективної національної моделі страхового захисту аграрного сектору.

У середньостроковій перспективі також варто очікувати посилення регулювання страхового ринку, включаючи стандартизацію страхових продуктів, прозорість тарифоутворення, посилення контролю за діяльністю страховиків та створення механізмів медіації у випадках страхових спорів. Це сприятиме зростанню довіри до агрострахування з боку аграріїв та посиленню правового захисту їхніх інтересів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Агрострахування є важливим інструментом забезпечення економічної безпеки агросектору України, особливо в умовах воєнних дій, кліматичних

змін і нестабільності. Попри наявність законодавчих засад і деяких програм підтримки, система агрострахування залишається малорозвиненою. Більшість фермерів, особливо дрібних, не мають страхового захисту, що загрожує продовольчій безпеці країни.

Найгостріша проблема – відсутність страхових продуктів, що покривають ризики воєнних дій. Необхідна розробка адаптованих рішень: індексних, мультиризикових, комбінованих полісів для аграріїв у зонах ризику. Міжнародний досвід (ЄС, США, Канада) підтверджує ефективність таких рішень лише за умови державної підтримки, перестрахування, довіри та участі приватного сектору.

Україні потрібен державний фонд гарантування агрострахування та цифровізація процесів: супутниковий моніторинг, електронні договори, GPS. Це підвищить прозорість, зменшить витрати та забезпечить доступність навіть у віддалених громадах.

Низький рівень фінансової грамотності серед аграріїв вимагає навчальних кампаній через аграрні палати та кооперативи. Не менш важливо залучити міжнародних партнерів (Світовий банк, FAO, IFC) до запуску пілотних програм і формування політики.

Ефективна система збору даних про агроризики дозволить точніше оцінювати збитки, формувати тарифи та здійснювати своєчасні виплати.

Перспективи для подальших досліджень включають аналіз доцільності створення державного фонду агрострахування, вивчення моделей індексного страхування для прифронтових територій, оцінку ефективності цифрових рішень у зменшенні витрат, соціологічне дослідження рівня довіри аграріїв до страхових компаній, розробку стратегій залучення міжнародного фінансування.

Література:

1. Андрієнко В. М., Кобко Р. В. Сутність та місце безпеки ринку страхових послуг в економічній безпеці держави. *Економіка та держава*. 2017. № 5. С. 24–28. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=3759&i=4>.
2. Бровко С.В. Страхування в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. №67. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-24>.
3. Васильєв А.І., Галенко В.В. Фінансова безпека аграрних підприємств України в умовах правового режиму воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. №45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-63>.
4. Величко А. Як працює агрострахування в Україні. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/214109_yak-pratsyu-agrostrakhuvannya-v-ukrain
5. Григор'єва Х.А. Аналіз розвитку агропротекційного страхування в умовах воєнного стану. *Наукові праці НУ «Одеська Юридична Академія»*. 2024. №34. С. 54-66. URL: <https://doi.org/10.32782/npuola.v34.2024.6>.
6. Зоря О.І., Зоря С.М., Мауер Д.П. Роль страхування у системі забезпечення продовольчої та економічної безпеки у період воєнного стану в Україні. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 3(03) 2022. С. 36-40. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.3-7>.
7. Клеріні Г.В. Агрострахування в умовах воєнного стану: проблеми правового регулювання і виклики майбутнього. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №6. С. 179-189. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.32>.
8. Назаренко М. Агрострахування в Україні: можливості і реалії. *Аграрний тиждень. Україна*. URL: <https://a7d.com.ua/novini/38714-agrostrakhuvannya-v-ukrainin-mozhlivost-realyi.html>
9. Паламарчук В.В. Характеристика складових забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств в сучасних умовах. *Пріоритетні напрямки повоєнного відновлення аграрного сектору в аспекті досягнення цілей сталого розвитку*:

- матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Біла Церква, 6-7 червня 2024 р.). Біла Церква: БНАУ, 2024. С. 81-85.
10. Панченко О.І., Шоломій А.В. Розвиток агрострахування в Україні: проблеми та перспективи. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2017. №1 (9). С. 118-126.
 11. Пристемський О.С., Сакун А.Ж. Роль страхування у забезпеченні фінансової безпеки розвитку сільського господарства. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28. №4. С. 100-105.
 12. Про затвердження Порядку надання державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2021 р. №1342; ред. 14.09.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1342-2021-%D0%BF#Text>.
 13. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 09.02.2012 р. №4391-VI; ред. від 18.01.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text>.
 14. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. №389-VIII; ред. від 14.05.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
 15. Стеценко В.І. Соціально-економічна безпека в умовах воєнного стану в Україні. *Пріоритетні напрямки повоєнного відновлення аграрного сектору в аспекті досягнення цілей сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (Біла Церква, 6-7 червня 2024 р.). Біла Церква: БНАУ, 2024. С. 49-51.
 16. Чвертко Л.В., Винницька О.В., Корнієнко Т.М. Страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Економічний горизонт*. 2019. №1(8). С. 53-62.
 17. Agricultural drought risk management in Germany: Insurance solutions and other public support measures. URL: https://pure.iiasa.ac.at/id/eprint/15821/1/Factsheet_Germany.pdf
 18. Agriculture Insurance and Income Protection. URL: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/industry/agriculture-seafood/programs/agriculture-insurance-and-income-protection-programs>
 19. France – Do not bet the Farm on Crop Insurance Subsidies. URL: <https://agroinsurance.com/en/News/France---Do-not-bet-the->
 20. Sirenko N., Melnyk O., Bodnar O., Mikuliak K., Spivak V. Digitalisation of financial activities of the agricultural sector under martial law. *Ekonomika* APK, 32(1). 2025. 70-81. <https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/Ekonomika%20APK,%20Vol%2032,%20No%201,%202025-70-81.pdf>.

References:

1. Andriienko, V. & Kobko, R. (2017). The essence and place of the security of the insurance services market in the economic security of the state. *Economy and the state*, 5, 24–28.
2. Brovko, S.V. (2024). Insurance under martial law: challenges and prospects. *Economy and society*, 67. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-24>.
3. Vasylijjev, A.I. & Ghalenkov, V.V. (2022). Financial security of agricultural enterprises of Ukraine under the legal regime of martial law. *Economy and society*, 45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-63>.
4. Velychko, A. (2022). How does agricultural insurance work in Ukraine? https://biz.ligazakon.net/analytics/214109_yak-pratsyu-agrostrakhuvannya-v-ukran.
5. Hryhorieva, Kh.A. (2024). Analysis of the development of agricultural protection insurance under martial law. *Scientific works of the National University "Odesa Law Academy"*, 34, 54-66. <https://doi.org/10.32782/npnuola.v34.2024.6>.
6. Zorja O.I., Zorja S.M., Mauer D.P. Zoria, O., Zoria, S., & Mauer, D. (2022). The role of insurance in the system of ensuring food and economic security during martial law in Ukraine. *Digital economy and economic security*, 3 (03), 36-40. <https://doi.org/10.32782/dees.3-7>.
7. Kliierini, H. V. (2022). Agricultural insurance under martial law: problems of legal regulation and challenges of the future. *Analytical and comparative law*, (6), 179–189. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.32>
8. Nazarenko, M. (n.d.). Agricultural insurance in Ukraine: opportunities and realities. *Agrarian Week. Ukraine*. <https://a7d.com.ua/novini/38714-agrostrakhuvannya-v-ukrayin-mozhlyvist-realyi.html>
9. Palamarchuk, V. V. (2024). Characteristics of the components of ensuring the economic security of agricultural enterprises in modern conditions. Priority areas of post-war restoration of the agricultural sector in terms of achieving sustainable development goals: materials of the International Scientific and Practical Conference (Bila Tserkva, 6–7.06.2024) (pp. 81–85). Bila Tserkva: BNAU.
10. Panchenko, O. I., & Sholomii, A. V. (2017). Development of agricultural insurance in Ukraine: problems and prospects. *Problems and prospects of economics and management*, (1)9, 118–126.
11. Prystemskyi, O. S., & Sakun, A. Zh. (2018). The role of insurance in ensuring financial security for agricultural development. *Economic analysis*, 28(4), 100–105.
12. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *On approval of the Procedure for providing state support for insurance of agricultural products. №1342*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1342-2021-%D0%BF#Text>.
13. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025). *On the features of insurance of agricultural products with state support №4391-VI*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text>.
14. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025). *On the legal regime of martial law №389-VIII*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
15. Stetsenko, V. I. (2024). Socio-economic security under martial law in Ukraine. *Priority areas of post-war restoration of the agricultural sector in terms of achieving sustainable development goals: materials of the International Scientific and Practical Conference* (Bila Tserkva, 6–7 chervnia 2024 r.) (pp. 49–51). Bila Tserkva: BNAU.
16. Chvertko, L. V., Vynnytska, O. V., & Korniienko, T. M. (2019). Insurance of agricultural products with state support in Ukraine: status, problems and prospects for development. *Economic Horizon*, 1(8), 53–62.
17. IIASA (2019). Agricultural drought risk management in Germany: Insurance solutions and other public support measures. https://pure.iiasa.ac.at/id/eprint/15821/1/Factsheet_Germany.pdf.

-
18. Agriculture Insurance and Income Protection. <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/industry/agriculture-seafood/programs/agriculture-insurance-and-income-protection-programs>
 19. Government of British Columbia. (April 2, 2025). France – Do not bet the Farm on Crop Insurance Subsidies. <https://agroinsurance.com/en/News/France---Do-not-bet-the->
 20. Sirenko, N., Melnyk, O., Bodnar, O., Mikuliak, K., & Spivak, V. (2025). Digitalisation of financial activities of the agricultural sector under martial law. *Ekonomika APK*, 32(1), 70-81. <https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/Ekonomika%20APK,%20Vol%2032,%20No%201,%202025-70-81.pdf>.
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License